

23-AMALIY MASHG'ULOT MAVZUSI: UMUMIY TAMOIYILLARNI KO'RIB CHIQISH. YER TUZISHNI LOYIHALASH AMALIYOTIGA AVTOMATLASHGAN TIZIMLARNI JORIY ETISHDAGI MUAMMOLARNI O'RGANISH

Darsni o'tishdan ko'zlangan maqsad: Talaba dars davomida umumiy tamoyillarni ko'rib chiqish. yer tuzishni loyihalash amaliyotiga avtomatlashgan tizimlarni joriy etishdagi muammolar to'g'risida bilim va ko'nikmalarga ega bo'ladi.

O'qitish metodlari: T-jadval, Klaster, Krasvord.

O'qitish vositalari: Videoproektor, noutbuk va mavzuga oid javdallar.

O'qitish shakllari: Kichik guruhlarda ishlash.

O'qitish sharoiti: Komp'yuter bilan jixozlangan o'quv xonasi.

Qaytar aloqaning usul va vositalari: Tezkor savol-javob, test.

Tayanch tushunchalar: me'yoriy baza, axborot ta'minoti, matematik ta'minot, progressiv texnologiyalar, avtomatlashtirish vositalari

Qo'llaniladigan ta'lim texnologiyalari: Guruhlarda ishlash, savol-javob, munozara, o'z-o'zini nazorat

Yer tuzish ishlari amaliyotiga kompyuter texnologiyalarini joriy etish, nafaqat yer resurslari va yerdan foydalanishni tashkil etish jarayonlari to'g'risida iqtisodiy ma'lumotlarni olish, yig'ish va ishlov berishni avtomatlashtirishni, balki, yerdan foydalanishning har xil kenglik ko'rsatkichlari bo'yicha ma'lumotlardan foydalanish asosida ish texnologiyasini qayta qurishni talab etadi. Zamonaviy uslubiy, dasturiy va texnik vositalar bu sohadagi ko'plab zerikarli, ko'p mehnat talab etadigan jarayonlardan ozod etadi, chiqadigan hujjatlar sifatini yaxshilaydi, anana-viy texnologiyalarning ko'plab oraliq bo'g'inlarini tugatadi, avtomatlashtirilgan loyihalash jarayonida ularni raqamli shaklga o'tkazish hisobiga grafikaviy material-lardan foydalanishni yengillashtiradi.

Loyiha oldi bosqichi mazmunini tashkil etuvchi, ishlarni bajarish bo'yicha qarorlar davlat, viloyat yoki tuman darajasida qabul qilinadi va ular mos

byudjetlardan moliyalanadi. Shu bilan bir vaqtda, loyiha bosqichi ishlari (xo'jaliklararo va xo'jalikda ichki yer tuzish loyihalarini, ayrim yer tuzish tadbirlariga ishchi loyihalarni ishlash) avvalo, ayrim xo'jaliklarga va ularning birlashmalariga kerak va mos tarzda ular tamonidan moliyalanishi mumkin. Asosiy qiyinchilik shundan iboratki, sifatli yer tuzish yechimlarini kam xarajatlar bilan ta'minlash va shu bilan har qanday xo'jalikka zarur ishlarni o'tkazish uchun topshiriq berish imkoniyatini amalda ta'minlash kerak.

Yer tuzishni loyihalash amaliyotiga avtomatlashtirishni keng joriy etish quyidagi muammolarni yechishni talab etadi:

- loyihalashning me'yoriy bazasini yaratish;
- uni rivojlantirish va ishchi holatda saqlab turishning axborot ta'minoti;
- yer tuzishni loyihalash usullarini takomillashtirish;
- yer tuzish jarayonlarini yanada formallashtirish va matematik ta'minotni rivojlantirish;
- yangi metodlar va progressiv texnologiyalardan keng foydalanish;
- maxsus dasturiy ta'minotni loyihalash va yaratish;
- joriy etilayotgan avtomatlashtirish vositalarini texnik ta'minlash.

Yer tuzishni avtomatlashtirish uchun boshlang'ich nuqta butun yer tuzish masalalarining o'zaro aloqalari chizmasi va uning asosiy elementi sifatida xo'jalikda ichki loyihalash hisoblanadi (20-rasm). Shunday chizmaning borligi yer tuzishni loyihalash jarayonlarini avtomatlashtirish uchun ayrim bloklarga guruhlashni yengillashtiradi, ishlarni bajarishning aniq texnologiyalariga mos, masalani yechishning ketma – ketligi tartibini, ularni kirish va chiqish ma'lumotlari darajasida kelishtirishni aniqlash imkonini beradi.

Chizmada ko'rsatilgan yer tuzish muammolari, ularni yechishda yanada detallashtirishni talab etadi. Yer tuzishning har bir elementi murakkab tarkibga ega va uni xo'jalik hududida optimal joylashtirish uchun mavjud axborot ta'minotini hisobga olgan holda, dala va kameral ishlarning bajarilishi ketma – ketligini aniq tasavvur etish kerak.

Yer tuzish hisoblashlarini avtomatlashtirish jarayonida quyidagi masalalarni yechish kerak:

- o'rganiladigan sohani taxlil qilish;
- muammoga aniqlik kiritish (masalani identifikatsiyalash, vaqtinchalik cheklashlar, mavjud resurslar, ishlarni baholash va sh.o'.);
- loyihaviy yechimlarni asoslash usullarini taxlil etish;
- uni EHMda yechish uchun usul tanlash;
- yer tuzish hisoblashlarini avtomatlashtirishning asosiy tamoyillarini ishlab chiqish;
- matematik va dasturiy algoritmlarning iqtisodiy – matematik modellarini ishlab chiqish;
- yer tuzishning muammoli masalasini yechishning texnologik chizmasini ishlab chiqish;
- dasturiy-texnik vositalarning shaklini, dasturiy modullari tarkibini, ular ishlarini muvofiqlashtirish uchun interfeyslarni aniqlash;
- axborot ta'minoti tarkibini aniqlash;
- kiruvchi yoki chiquvchi ma'lumotlar oqimini bayonlash, uni tarkiblash va unifikatsiyalash;
- kiruvchi va chiquvchi hujjatlar shakllarini ishlab chiqish;
- dasturiy vositalarni ishlab chiqish va sozlash;
- ishlangan dasturiy ta'minotni sinab ko'rish;
- olingan natijalarni tahlil qilish.

Mavzuni o'zlashtirish uchun tavsiya qilinayotgan adabiyotlar: A 2,A 4,A 5, A 6, Q 3, Q 4, Q 5